

Cuvinte de substrat? Da. Cuvinte dacice? Nu

Dan Ungureanu*

Stratum Words? Yes
Dacian Terms? No

Abstract:

The substrate words in Romanian are assumed to be Dacian, Thracian or Balkanic. At closer inspection, many of them have cognates in Italy, which rules out a Balkanic origin; or Northern Italy and France, which indicates a Celtic origin.

Keywords: Substrate lexic, Historical Linguistics, Romanian language, Celtic

Internetul a schimbat destul de mult natura studiilor lexicologice. Datele disponibile pe Internet sunt, cel mai adesea, compilate din mai multe surse, fiabile sau nu. În această situație, rezultatul e anonim și nu mai știm care lingvist cauționează, prin cercetările lui, originea unui cuvânt sau a altuia.

Trebuie să lămurim o confuzie: cuvânt de substrat nu înseamnă neapărat „cuvânt dacic”. Despre limba dacilor nu știm, științific, nimic. Avem un număr mic de nume de persoane, care pot însemna orice, un număr de toponime, care pot însemna orice. A spune că un cuvânt „e dacic” înseamnă, științific vorbind, că există în română și în albaneză, DAR nu există în nici o altă limbă cu care româna e înrudită. Pe măsură ce avansează cercetarea însă, diverse cuvinte se regăsesc în dialectele din Italia și Franța. Cuvintele noastre dacice, patriotic-neoșe, se împuținează.

Faptul că un cuvânt există în română și în albaneză, dar nu și în alte limbi, nu înseamnă mare lucru. Etimologia lexicului albanez are încă multe lacune. De exemplu: *brâu*, *brâne* există în albaneză și română. E oare cuvânt de substrat? Nu. Cuvântul există în limbile germanice, de unde a fost împrumutat în proto-slavă. E probabil un împrumut slav vechi.

Barză? În Oltenia și Banatul de munte a existat masculinul *bardoș* id. Adjectivul *barz*, *breaz* „cu dungă albă pe bot” a fost chiar mai

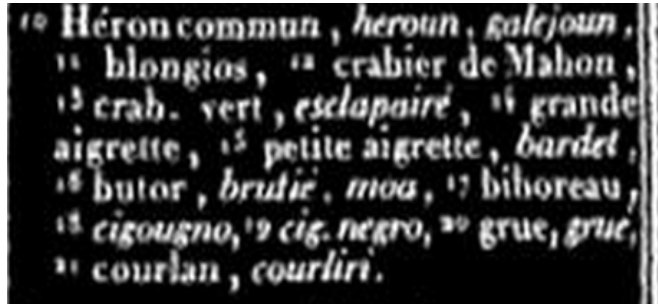
---

* Associate Professor PhD, “Aurel Vlaicu” University of Arad, afrasiab30@gmail.com

răspândit. A fost legat de alb. *bardhë* „alb”. În provensală există *bardet* „petite aigrette, héron garzette”, Ardea garzetta, egreta mică, pasăre asemănătoare berzei.

Tot în Franța, în regiunea Morez, există adj. *bayard* „cu pată albă pe bot” (din *bard, contaminat cu fr. *bayard* „murg”).

Vedem că ambele cuvinte sunt, într-adevăr, de substrat, și probabil înrudite între ele.

(în Ricard Christophe de Villeneuve, *Statistique du département des Bouches du Rhône avec atlas*, Marseille, 1821, p. 886)

Vom discuta pe jos cercetările lui I. I. Russu și ale lui Grigore Brâncuș, oarecum consacrate.

Ion I. Russu, *Etnogeneza românilor*, 1981, cuprinde 168 de cuvinte care ar fi, după părerea autorului, de substrat. Ion I. Russu a fost de meserie istoric și arheolog, nu lingvist. Cartea sa e alcătuită din conspecte oțioase cu etimologii oferite de alți autori, citate in extenso, și acceptate sau respinse temperamental.

Lista lui Russu

Cuprindem mai jos 155 din cele 168 de cuvinte propuse de Ion I. Russu ca dacice, în cartea sa *Etnogeneza românilor*:

abur, acăța, a adia, a ameți, amurg, a anina, aprig, argea, a arunca, baci, baier, baligă, baltă, barză, bască, balaur, a băga, băiat, beregată, boare, bordei, brad, brândușă, brânză, brusture, a se bucura, bunget, burlan, burtă, butuc, butură, buză, caier, cață, căciulă, căpușă, căpută, cătun, cârlan, cârlig, copac, copil, creț, a cruța, a curma, curpăn, cursă, a dărâma, darari, daș, a dărâma, a deretica, a descurca, a desghina, a dezbăra, dop, droaie, fărâmă, gard, gata, gălbează, genune, gheară, ghes, ghimpe, ghionoaie, grapă, gresie, groapă, grui, grumaz, grunz, a se gudura, gușă, a încurca, a înghina, a înhurzi, a înseila, a întrema, leagăn, a lepăda, lespede, a leșina, mal, mazăre, măceș, a mādări, măgură, mărcat, mătură, melc, mieri, mire, mistreț, a mișca, a mușca, mânz,

morman, moș, mugure, murg, mușat, năpârcă, nițel, noian, păstaie, a păstra, pânză, pârâu, prunc, pururea, a răbda, reazem, a ridica, rânză, sarbăd, a scăpăra, scrum, a se scula, a scurma, sâmbure, spânz, sterp, străghiată, strepede, strugure, strungă, a sugruma, a sugușa, șale, șiră, șopârlă, șoric, șut, tare, țap, țarc, țăruș, a se uita, undrea, a urca, urcior, urdă, a urdina, urdoare, vatră, a vătăma, vătui, viezure, viscol, zară, zăr, a zburda, zestre, zgardă, a zgârâia.

Cuvinte de origine latină

a arunca, baier, fărâmbă, gușă, lespede, a leșina, a mișca, a mușca, pânză, a ridica, a zgârâia sunt romanice și deci nu pot fi nici dacice, nici de substrat.

a arunca – provensal *arrancar*, franco-provensal Entremont *arroutschi* „jeter”, *poate și* Calabr. Mesoraca *arringare* „lanciare, gettare”.

baier, baieră – din lat. *baiula*, romanș sursilvan *baila* I f, 1. Seil n, Strick m, Leitseil n. – „funie, leșă” și *bera* II f, (vereinz.) kurzer Hanfstrick; ~ da rentar, Bindestrick m. – „funie” (Alexi Decurtins).

fărâmbă < *a sfărâma* < *ex-fragmentare x *ex-formare, atestat în Italia de S.

gușă – ladină *goš* „gușă, goâtre, Kropf”: Fassano, Val Gardena *gosc*, Selvano *gos*, tosc. *gozzo*, Rovigno *gușo*, fr. *gosier*.

lespede, din *lapidem xlausa*, cuvânt-valiză.

Există și în italiană asemenea cuvinte hibride – *pietra + lastra = pyastra* (Prunetta, Toscana).

a leșina, romanș *lišná* „a aluneca”, sard *lascinare* „a aluneca” *Sprach-und Sachatlas Italiens*, harta 847, „sdruciolare”.

a mișca, meșa „a se mișca” Liguria, *Sprach-und Sachatlas Italiens*, harta 1647, „non ti muovere”.

a mușca are echivalentul *muccicare* bine păstrat în toată Italia la sud de Roma: marchigiano Ancona *moška*, Perugia *moska*, Sicilia Calabria etc. Sardinia *mossiya*.

Sprach-und Sachatlas Italiens, harta 1109, „morde?”.

Pânză, Lombardia Trentino Veneto, *panižel*, „feșe de copil” – termen secundar care a înlocuit lent mai vechiul *teară* < *tela*.

a zgârâia < lat. *excoriare*.

baligă, baltă, beregată, boare, bordei, brad, buză, gheară, mal, măgură, mânz, sterp, țap sunt de substrat, dar răspândite și în alte limbi și zone geografice; *baligă, baltă, sterp, țap* în Italia, *beregată, mânz* în limbile celtice, *bordei*, germanic, *buză, mal*, în toată Europa.

gheară, celtic (cf. port. și sp. *garra*, labă cu gheare, ca cea de urs sau de vultur). Nimic specific.

balegă, în sudul Franței, în zona occitană. **Languedoc:**

Claude François Achard, *Dictionnaire de la Provence et du Comté-Venaissin: Vocabulaire provençal 1785*, *velego*: vilainie, saloperie, ordures.

J. T. Avril, *Dictionnaire provençal-français, suivi d'un vocabulaire français-provençal*, Edouard Cartier, Imprimeur, Apt, 1839: *veleguo*: crotte.

Étienne Garcin, *Nouveau dictionnaire provençal-français*, Fabre, Draguignan, 1841: *veleguo*: crotte que l'on prend dans les rues, saloperie, ordures.

Absent în dicționarul lui Léger Gary (occitană din Tarn) din 1845.

Jacques Azaïs, *Dieu, l'homme et la parole, ou la langue primitive*, Imprimerie de Mlle Paul, Béziers 1853: fiente des bêtes à laine: *bélégo* languedocien (p. 267).

Gabriel Azaïs, *Dictionnaire des idiomes languedociens étymologique, comparatif et technologique*, Delpech Imprimeur, Béziers, 1864: *belego*: excrément des bêtes à laine en forme de boulettes, crotte /.../ crottes attachées à la toison des animaux.

Frédéric Mistral, *Lou trésor dóu Felibrige*, 1878: vol. 2, p. 1094: *velego*, *belego*: flocon de laine grasse, mèche de cheveux gras, gringuenaude, (ordure attachée à l'anus) crotte attachée à la laine ou au poil.

Louis Rouquier, *Contes a la troubilho*, 1925, fără editură, Levallois-Perret, conte *Lou Roumiu*, glosat *fumier de mouton*. Dialectul din Puisserguier, Hérault.

Jean-Louis Garrot, *Lexique des mots patois employés à Barre (Tarn)*:

bélégo glosat *fumier sec des brebis*. Și La Salvetat, Olargues, Hérault.

Périgord St. Pierre de Chignac *laboulego* „noroi” și în toată Italia de Nord.

bilaka, Ceppomorelli, Lombardia, *Sprach-und Sachatlas Italiens*, harta 1174, „stercio di cavallo”.

bilaka, *bulaka*, Lombardia *Sprach-und Sachatlas Italiens*, harta 1173, „la bovina”.

bagule, Lombardia *Sprach-und Sachatlas Italiens*, harta 1083, „cacherelli”.

belegot, Ligornetto *Sprach-und Sachatlas Italiens*, harta 1077, „lana”.

baltă - *palta*, *pauta* tot nordul Italiei.

boare, cf. ital. *boria* din *buria > *boare* ca *muria* > *moare*. Meyer-Lübke REW 1219. *boria* atestat în Italia: Piemont, și coloniile galo-italice din Molise și Sicilia; Franța *esbaura* Annonay „vânt care usucă”; Sicilia, Bronte (colonie galo-italică) *boria*; Sardinia Cagliari *boria* etc.

bordei <germanicul *bordel* „căsuță” probabil împrumut vechi germanic din sec. III-V.

brad – După Ahmad Al-Jallad, Universitatea din Leida (comunicare personală) se poate reconstrui numele ienupărului în proto-semită ca *burāth*, (← Accad. *burash*, hebr. *berosh*, aramaic *brātā*).

Dioscoride *Peri hyles iatrikes, De materia medica*, cartea I, 102, *kyparissos*, lat. *cupressus*; 103, *arkeuthos*, ienupăr ; 104 *βράθν*, *sabina*; 105 *cedru* – ceea ce arată clar că e vorba de un conifer, fiind enumerat printre alte conifere.

„ (...) pasaj interpolat) există două feluri de *brathy*. Unul are acele ca de chiparos, dar mai spinos, cu miros greu, înțepător, de ars. E un arbore pitic, care se întinde mai mult pe orizontală. Unii îi folosesc frunzele în loc de tămâie. Celălalt are frunzele ca cele de tamarisc (*Tamarix* sp.). Acele ambelor specii domolesc ulcerările pielii și flegmoanele și cu miere curăță buboaietele...”

Plinius (*Naturalis Historia*, lib. XII, XXXIX):

petunt igitur în Elymaeos arborem bratum, cupresso fusae similem, exalbidis ramis, iucundi odoris accensam – „merg să caute în munții Zagros, în Elam, un arbore *bratus*, ca și *jneapănul* cu ramuri albe, și miros plăcut dacă se aprind”.

Descrierea lui Pliniu se poate referi la *Juniper* sp. Dacă da, atunci un împrumut iranian nu e verosimil.

Și *herba Sabinae* = *σαβίναβράθν* în Glos. Servii.

Hesychius, Glosar *βράθν*: *πόατιςθεοῖςθνομένη* – *brathy* e o iarbă (poa) folosită ca tămâie zeilor.

buză – nespecific, în toate limbile Europei:

limbi romanice: *um boz / dua boza* ALI s.v. *Labbra*, p. 46 Prigelato.

Corticiasca Ticino *bazleta* „buze mari” *Sprach-und Sachatlas Italiens*, harta 106; romanș *biutscha* „bot, a face bot”; Lombard Valtellina *bésc'iulaid*.

lat. *basiare*, din celtă. Probabil termen celtic.

mal proto-Germanic *melha “banc de nisip”: cf. Old Norse *melr* „dună de nisip”; isl. *melur* „banc de pietriș”. Termenul germanic a fost împrumutat în Saami *miel'li* „mal abrupt nisipos”; velș *moel* „deal”; fr. Jèrriais (insula Jersey) *mielle* „dună de nisip”; rus. *мель* „banc de nisip”; *садиться на мель* „a ajunge la mal”.

mal nu poate fi dacic, pentru motivul că există în mai toate limbile Europei, și nu are nimic specific. Iar, semantic, e foarte distant de alb. *mal* „munte”.

cătun nu are atestări vechi în daco-română (un toponim *Katun* în anul 1210, spune *Dicționarul Etimologic al Academiei*, fără să citeze sursa, (cartea lui N. Drăganu, *Românii în veacurile IX - XIV pe baza toponimiei și a onomasticeii*) și fără să menționeze că e atestat în Slovacia, nu în România, înainte de venirea românilor în Slovacia, izolat, îndoielnic). Nu e atestat în Transilvania, (e absent și în cuprinzătorul *Lexicon de la Buda* din 1825); rar în Moldova, *cotună*, cu vocalism slav. Frecvent în sudul Munteniei; are toate semnalmentele unui împrumut tardiv dintr-o limbă balcanică. Contra ipotezei lui Drăganu, v. și obiecțiile lui István Kniesza, *Pseudorumänen in Pannonien und in den NordKarpethien*, în *Archivum Europae Centro-Orientalis - Tome I*. 1935, (pag. 97-220), pag. 166.

gata, gard, groapă sunt slave. *burlan* e turcesc, un împrumut târziu, din tc. *borulama* „țevărie” din tc. *boru* „țevă”.

25 de cuvinte dintr-o listă de 155, pe lângă multe alte etimologii controversate, 15 % au cu siguranță alte origini decât cele oferite de autor. Russu e un lingvist slab. Uneori refuză etimologii evidente pentru dificultăți fonetice sau semantice; alteori trece peste ele cu neglijență.

Grigore Brâncuș

Grigore Brâncuș, în mai multe studii printre care *Istoria limbii române*, 2005, p. 48–49, oferă următoarea listă, nu mult diferită:

abure, argea, baci, balaur, bală, balegă, baltă, bardz (alb), bască (lână tunsă), bâlc, brad, brânză, brâu, brusture, buc, bucur, bunget, buză, călbează, căpușă, cătun, ceafă, cioară, cioc, ciucă „vârf de deal, pisc”, ciuf „moț de păr”, ciump, a ciupi, ciut (și șut), coacăză, copac, copil, curpen, cursă, fărâmă, fluier, gard, gata, ghimpe, ghionoaie, ghiuj, grapă, gresie, groapă, grumaz, grunz „bulgăraș, cocoloș”, gușă, a hămesi, jumătate, îndelete, leurdă „usturoi sălbatic”, mal, mare *adj.*, mazăre, măgar, măgură, mărar, mânz, moș, mugur, murg, mușcoi, năpârcă, noian, pârâu, pupăză, rață, rânză, sarbăd, a scăpăra, scrum, sâmbure, spânz, strepede, strugure, strungă, șopârlă, știră, țap, țarc, țeapă, urdă, vatră, viezure (și vizuină), zară, zgardă.

Nesigure: băiat, băl, brâncă (boala cu acest nume) bulz, burduf, burtă, codru, Crăciun, creț, a cruța, a curma, daltă, a dărâma, fluture, lai „negru”, mătură, mire, negură, păstaie, scorbură, spuză, stăpân, sterp, stână, traistă.

Cuvinte din substratul italian

Printre multe altele: *brâu/brâne*, *ciuf*, *cioară*, *grapă*, *rață*, *stearpă*, *țap* sunt de substrat, dar vin din substratul italian, fiindcă le găsim în Italia.

brâu, ital. *brena*, în Veneto, *Sprach-und Sachatlas Italiens*, harta 1234, „briglia”.

proto-sl. *brъnja ”hamuri, suit of armour” slava veche *brъnje* ‘harness, suit of armour’; rus *brónjá*, *bron’* f. ‘zale, hamuri’; sârb *brъnjica* ‘botniță’ ceha veche *brně* ”armură” din proto-germanic. *brunjō- ‘hamuri, breastplate’ Goth. *brunjo* f.; OHG *brunna*, *brunia*; MHG *brünne*, *brünje* ‘harness, coat of mail’; germ. *Brünne* „diverse armuri, cămașă de zale etc.”; OE *byrne* f.; OS *brunnia* f.; ON *brynja* f. (Saskia Pronk-Tiethoff, s. v.).

Termenul italian și cel românesc sunt mult mai apropiate, fiindcă au sensul de *hamuri*. Și în germ. și în slavă sensul de *zale*, *armură* e cel mai frecvent, cel de *hamuri* aproape inexistent.

ciuf, ital. *ciuffo*.

cioară, Ital. *čola*, *čaola*, *čoris* în *Sprach-und Sachatlas Italiens*, harta 502, ”cornacchia” Veneto, Ladinia, Friuli, dar și Piemont; Provence *tsaurio* Névache, *chàoulia* Barcelonnette.

grapă – a fost neglijată înrudirea cu friul. *grapa* (SSI, harta 1430 „erpice”) considerat de lingviști grăbiți ca fiind un slavism din friulană. Dar provens. *crebi* Puy-de-Dôme „grapă” ne arată că termenul există la un nivel romanic foarte vechi.

rață, în Friuli și Emilia Romagna, Bologna *rizzòn* „rățoi” / Franța, occitan *ritou* masc. St. Pierre de Chignac, Périgord; *rit*, *rital*, *ritard*, *ritàs*, *riton* masc. (Aveyron, Lot, Tarn, Lot-et-Garonne, Tarn-et-Garonne); *rita* fem. ibid. + Cantal, Gironde, Lozère. (Thésoc) // Jean Bodon, *La montanha negra*: Sul ser, tres *ritas* venguèron nadar: la *rita* negra primièira, puèi la grisa, puèi la blanca. / Malvezin, p. 254. / *rite*, masc. *riton* Périgord. *rit* Montpellier.

stearpă, în toată Italia.

țap, în jurul Romei, *tsappu* *Sprach-und Sachatlas Italiens*, harta 1080, „becco”.

Cuvinte latine

fluier, *jumătate*, *indelete*, *negură*, *spuză* sunt latine.

flabeolum, *dimidietas*, *dilecte*, *nebula*, *spodia* – cu evoluție fonetică normală.

nebula dă în nordul Italiei *nivura* (Liguria) și *nigula* (Lombardia, Veneto) și chiar *negula* (Latsch Zuoz, românș, Elveția) *nugra* (Olivoto,

Canton Ticino) și, *nuru* (Chironico, Canton Ticino) și *un nür, negür* (Corticiasca, Ticino).

SSI, harta 364, (*il cielo e*) *nuvoloso*.

fluier are echivalenți decenti în franceza veche, occitană și catalană: fr. Iohannes de Garlandia *De mensurabili musica*, append. 15, 25: Et iste modus sumitur *flaiolis*. // Guillaume de Machaut, *Dit dou Lion*: Au *flaiol* et au taburel; occit. *fiular*, a fluiera, Saint-Bonnet-le-Château *fyura*, ALF harta 1231 „siffler”.

măgar e un balcanism de origine semitică (proto-semitic **ḥimār-*, accadian *imēru*, ugaritic *hmr*, aramaic *ḥāmārā*, hebr. חמור *ḥamor* „măgar” > greacă *gomár* > alban. *gomár* > bulg. *marapemagare* > rom.); *mărar* din gr. *Μάραθρον*.

măgură are, desigur, echivalent în albaneză, ceea ce nu înseamnă nimic. Mai există și *Mogorro* în Sardinia, și cuvântul a existat și în Spania: *Cartulari de Sant Cugat de Valles*, act de vânzare, anul 908: usque ad collum inter duos signos et inde vadit usque ad collum que dicunt Collo Formici et pergit per summa *mucera* de monte Cavallare...

Italia, Istria, Pirano *Monte Mogoron*.

Spania Sierra de Cuenca *Mogorrita*, *Mogorra de la Hoya*, *Mogorrón*.

Spania Avila *Mogorra de Robledillo*, *Mogorra de(l) Helechar*.

Spania Toledo *Mogorro*; Spania Extremadura Caceres *Mogorro del Vilano*.

Sardinia Oristano *Mogoredda* (transcr. ital. hipercorect. *Mogorella*) și *Mogoro*.

Sardinia Nuoro *Monte Maguri*. etc. etc. etc.

E vorba de un cuvânt mediteranean vechi, care n-are nimic specific dacic: *ghionoaie* e, desigur, derivat din *găunos* < *caună*, despre care au existat discuții lungi, și care e latin.

mare adj. e celtic.

Lingviștii români au afirmat că nu pot exista cuvinte celtice în română. Cu toate acestea, Gallia Cisalpină acoperea tot nordul Italiei (Aosta, Piemont, Liguria, Trento, Tirol, Lombardia, Veneto, Friuli, Emilia) 100 000 de kmp, aproape o treime din teritoriul peninsulei Italice. Galia Cisalpină era la 300 de km de Roma. Celții care atacă Roma vin din Sena Gallia, de la 300 de km de Roma. Romanii cuceresc și romanizează Galia Cisalpină, dar populația acesteia e una celtică. În zonele înalte ale Alpilor, romanii ajung tardiv, în jurul erei noastre. Între Milano și Como sunt 60 de km. Pe verticală. Romanii așteaptă două secole după cucerirea Mediolanului ca să urce pieptiș și să cucerească vârfulurile Alpilor. Putem deci, presupune că latina din Gallia

Cisalpină era o latină învățată de celți. *O treime din Italia e locuită de celți romanizați târziu.*

Evoluții fonetice inexplicabile: *quattuor* > *patru*; *equa* > *iapă* se pot explica prin limba galilor (*patru*, *epo-*, veș *pedwar*).

Pe lista cuvintelor nesigure, *băl*, *bălai*, *daltă* sunt slave.

A afirma că *daltă* e dacic, în condițiile în care celelalte nume de unelte sunt slave (clește, nicovală, lopată, greblă) e neștiințific.

mătură e slav; deși dificultățile fonetice sunt mari, a-l explica prin substrat e o înlocuire de tip *obscurum per obscurius*, a explica ceva nedeslușit prin ceva încă și mai neclar.

scorbură e probabil latin, fiindcă are echivalenți dialectali în Italia (SSI harta 534 (*un albero*) *incavato*, arbore scorbuos:

Rovegno, Liguria *zgarbu*, și Corneliano d'Alba *žgarbela* (scorbură) Mombaruzzo *žgarbulon*.

stăpân posibil iranian, *sterp* din substratul italian.

stăpân e de origine iraniană. Triburile iraniene au locuit în Moldova și Dobrogea în Antichitate, apoi s-au retras, și o parte din ei au revenit cu maghiarii în sec. IX. Are acelaș sufix ca și *cioban*: persanul *ciupan* چوپان <iran. veche **fšupāna* <* fšu- „oaie, vită” și * pān- „a păzi” venit din persană în turcă sau cumană, *çoban*. Turcmenă *çopan*, azeră *çoban*, uzbekă *cho'pon*, kazahă *иопан* șopan; uigură *çopan*. Termenul e analizabil în vechea persană (oaie+păzitor), deci e persan.

traistă din gr. *τάγιστρον*, *ταγιστήριον* „sac pentru mâncare” atestat tardiv, la Nicetas Choniates, sec. XII, din gr. bizantină *ταγίζω* „a hrăni”, atestat și el târziu, abia în Teofan Cronograful, sec. IX. Termen militar. Primele contexte se referă la hrana cailor.

Decent etimologizat în DEX (nu s-o fi uitat în DEX academicianul Brâncuș?).

88 de cuvinte „sigure”, și un total de 113 cuvinte. Dintre acestea:

balegă, bălai, baltă, brad, brâu, buză, cătun,

cioară, ciuf, fărâmă, fluier, gard,

gata, ghionoaie, grapă, groapă, gușă,

jumătate, îndelete, mal, mare, măgar,

măgură, mărar, rață, țap, daltă,

mătură, negură, scorbură, spuză, stăpân,

sterp, traistă.

34 de cuvinte cu etimologie cunoscută și care sigur NU fac parte din substratul dacic al limbii române. E vorba de aproape o treime.

Lista e foarte șubredă, chiar pentru un academician.

Faptul că un cuvânt există în română și albaneză nu înseamnă, automat, că e cuvânt de substrat sau dacic. Româna și albaneza au în comun cel puțin cinci straturi distincte de vocabular:

- cuvinte de substrat în română, autohtone în albaneză,
- împrumuturi celtice vechi în cele două limbi,
- latine moștenite în română, împrumutate din lat. în albaneză, slave, grecești, turcești.

Concluzii

Putem vorbi despre un vocabular de substrat în limba română. Substrat, însă, nu înseamnă neapărat „dacic”. E posibil să existe cuvinte dacice în substratul limbii române, dar, cum cunoaștem foarte puține cuvinte dacice, unul e cert, *roborasta / brusture*, din Dioscoride, și al doilea e probabil (druete „lemn”).

Un cuvânt care există în română și albaneză (dar nu e latin nici slav) nu trebuie imediat identificat ca fiind dacic, tracic sau ilir, ci trebuie verificat dacă nu există și în alte limbi romanice.

Cuvinte care există deja în Italia și Franța, dar nu în latină, pot fi puse pe seama substratului italic prelatin, a substratului celtic din Italia și Franța, și poate și a substratului pre-celtic. Alte cuvinte (*brad, măgură, mal*) au o răspândire mare în Europa și nu au nici un specific local.

Substratul limbii române **NU** e un tot unitar, ci o categorie negativă – cuvinte vechi, dar care nu sunt nici latine, nici slave.

De aceea, tentative ca cea a lui Sorin Paliga, *Etymological Lexicon of the Indigenous (Thracian) Elements in Romanian*, 200 de pagini de cuvinte și toponimie presupus traco-dacice, fără nici un cuvânt dacic – sunt supuse eșecului de la bun început. Cartea, finanțată de compania de transportat gunoaie a lui Silviu Prigoană, Rosal Grup, cu care Sorin Paliga a făcut afaceri în perioada în care era primar al sectorului III București, este și ea reciclabilă.

REFERENCES:

- Aebischer, Paul, *Les pluriels analogiques en -ora dans les chartes latines de l'Italie*, în *Archivum Latinitatis Medii Aevi*, vol. 8, 1933.
- Avril, J. T., *Dictionnaire provençal-français*, Edouard Cartier imprimeur-libraire, Apt, 1839 (provensal).
- Bouvier, Jean Claude. Claude Martel, *Atlas linguistique et ethnographique de la Provence*, CNRS, 1975 (occit.).
- Dori, Nino, Aldo Onorati, Giorgio Sirilli, Piero Torregiani, *Vocabolario del dialetto albanese*, Albano Laziale, 2006 (Laziale).
- Duch, Célestin, Henri Béjean, *Le patois de Tignes (Savoie)*, ELLUG, Grenoble, 1998 (romand).

Gardani, Francesco, *Dynamics of Morphological Productivity : The Evolution of Noun Classes from Latin to Italian*, Brill, Leiden, 2013.

Grange, Didier, *Lexique descriptif occitan - français du vivaro-alpin au nord du Velay et du Vivarais*, 2008 (occitan).

Lepri, Luigi, Daniele Vitali, *Dizionario bolognese-italiano, italiano-bolognese*, Edizioni Pendragon, Bologna, 2009 (lomb.).

Liautaud, René, *Essai de lexique français-entraunois avec correspondances en niçois*, CNDP, 1985 (occitan gavot).

Pietro, Gerardo di, *Vocabolario del dialetto morrese con cenni di grammatica*, 2004 s. l. (Campania).

Robez-Ferraris, Jacqueline, *Particularités du français parlé dans la région de Morez, Haut-Jura*, ELLUG, Grenoble, 1995 (franco-provens., romandă).

Ungureanu, Dan, *Româna și dialectele italiene*, București, Editura Academiei Române, 2016.

Zolt, Germano de, *Dizionario del dialetto ladino di Campolongo di Cadore*, Istituto bellunese di ricerche sociali e culturali, Belluno, 1986.